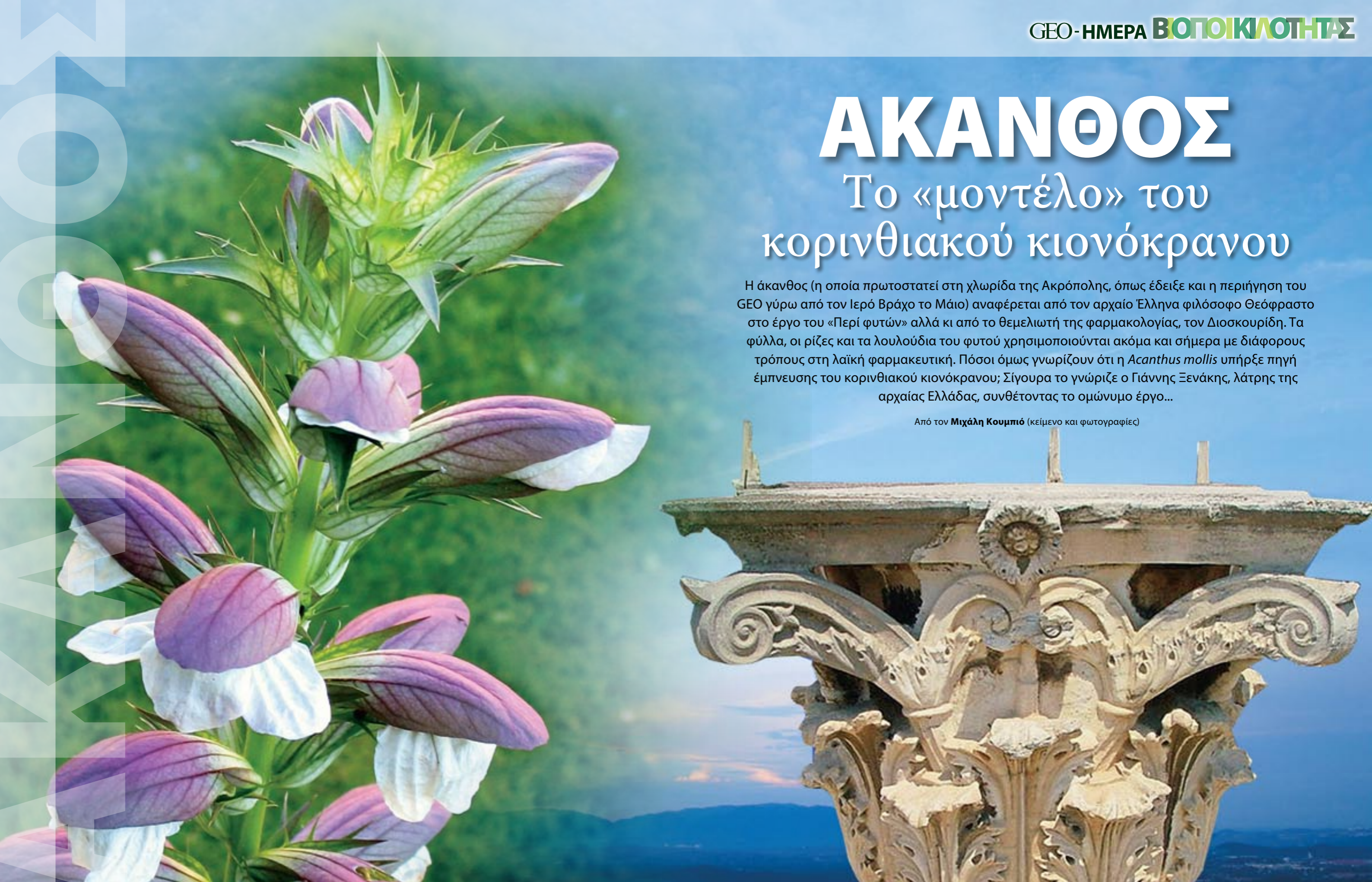

ΑΚΑΝΘΟΣ

Το «μοντέλο» του κορινθιακού κιονόκρανου

Η άκανθος (η οποία πρωτοστατεί στη γλωρίδα της Ακρόπολης, όπως έδειξε και η περιήγηση του GEO γύρω από τον Ιερό Βράχο το Μάιο) αναφέρεται από τον αρχαίο Έλληνα φιλόσοφο Θεόφραστο στο έργο του «Περί φυτών» αλλά κι από το θεμελιωτή της φαρμακολογίας, τον Διοσκουρίδη. Τα φύλλα, οι ρίζες και τα λουλούδια του φυτού χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα με διάφορους τρόπους στη λαϊκή φαρμακευτική. Πόσοι όμως γνωρίζουν ότι η *Acanthus mollis* υπήρξε πηγή έμπνευσης του κορινθιακού κιονόκρανου; Σίγουρα το γνώριζε ο Γιάννης Ξενάκης, λάτρης της αρχαίας Ελλάδας, συνθέτοντας το ομώνυμο έργο...

Από τον **Μιχάλη Κουμπιό** (κείμενο και φωτογραφίες)

Μελετώντας με επιμονή τη φύση και εμβαθύνοντας στα μυστήριά της, μένουμε πολλές φορές έκθαμβοι από τα σπάνια σχήματα και τις μορφές που αντικρίζουμε, παρατηρώντας καρπούς, όστρακα και φύλλα φυτών με καταπληκτική δομή όπως της ακάνθου (πάνω). Ένας κόσμος που μας χρειάζεται όσο ακριβώς τον χρειαζόμαστε κι εμείς. Αυτό είναι το «μήνυμα» της βιοποικιλότητας.

Όταν το πρωταντίκρισα στο λόφο της Ακρόπολης τον προηγούμενο μήνα σε μια από τις εκδηλώσεις του GEO για το Έτος Βιοποικιλότητας, αναφώνησα: «Κύριε Γκαίτλιχ, τι θαυμάσιο λουλούδι είναι αυτό;». Κι ο καθηγητής με απορία μου είπε κοφτά: «Πρώτη φορά το βλέπεις; Αυτό είναι, φίλε μου, ένα είδος ακάνθου. Η *Acanthus mollis* αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για το κορινθιακό κιονόκρανο».

Πριν από λίγες μέρες, ο διευθυντής σύνταξης του περιοδικού που κρατάτε στα χέρια σας μου ζήτησε να γράψω ένα μουσικό έργο για σόλο άρπα προς τιμήν της *Micromeria acropolitana* και τώρα έ-

να άλλο φυτό ζητά να με κάνει αρθογράφο στο GEO. Με κάνει να θέλω να μάθω όσο πιο πολλά μπορώ γι' αυτό και να τα μοιραστώ μαζί σας. Είναι το φυτό που πλέον θέλω να δεσπόζει στον κήπο μου.

Το ομορφότερο είδος ακάνθου είναι η Άκανθος η απαλή (*Acanthus mollis*). Είναι αυτή που την άνοιξη εντοπίζεται σε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους.

Κι όμως... ήταν η πρώτη φορά που την πρόσεξα. Αν και έχω νιώσει πως ο καλλιτέχνης οφείλει να μελετά τον κόσμο γύρω του. Να βλέπει εκεί που δε βλέπουν οι άλλοι. Κι εν τέλει, αυτό που βλέπει να μπορεί να το εκφράσει με το δικό του τρόπο.

Οτιδήποτε μπορεί να αξιοποιηθεί στην τέχνη. Τα πάντα μπορούν να ξαναγίνουν με διαφορετικό τρόπο, μόνο που χρειάζεται νέα ματιά. Η ματιά του Καλλιμάχου σε ένα καλάθι που γύρω του είχαν φυτρώσει άκανθοι γέννησε το κορινθιακό κιονόκρανο...

Κι από πού μαθαίνουμε ότι ήταν αυτός που το δημιούργησε και μάλιστα κατ' αυτόν τον τρόπο; Από έ-

να μύθο. Οι μύθοι φτάνουν στις μέρες μας πολλές φορές ως προφορική παράδοση, ερμηνεύοντας τη ζωή και τα πολιτιστικά φαινόμενα. Σε αυτόν τον μύθο αναφέρεται και ο Ρωμαίος συγγραφέας, αρχιτέκτονας και μηχανικός Μάρκος Βιτρούβιος Πολιωνάς, ο οποίος έγραψε το μοναδικό κείμενο αρχιτεκτονικής θεωρίας και πρακτικής που διασώζεται από την κλασική εποχή, ένα έργο που σήμερα αναφέρεται συνήθως με τον τίτλο «Δέκα βιβλία αρχιτεκτονικής». Σύμφωνα λοιπόν με τον Βιτρούβιο, που έζησε τον 1ο αι. μ.Χ., «εφευρέτης» (έτσι τον χαρακτηρίζει) του κορινθιακού κιονόκρανου ήταν ο γλύπτης Καλλιμάχος.

Ο ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ (430 π.Χ.), μαθητής του περίφημου γλύπτη Πολύκλειτου, παρατηρούσε σύμφωνα με το μύθο ένα καλάθι που βρισκόταν στον τάφο ενός κοριτσιού στην Κόρινθο. Το καλάθι όπου ήταν τοποθετημένα τα παιχνίδια της σκεπαζόταν από μια τετράγωνη πλάκα. Γύρω από το καλάθι είχαν φυτρώσει άκανθοι, ακολουθώντας το σχήμα του. Και ιδού το κορινθιακό κιονόκρανο!

Να σημειώσουμε ότι με τον όρο κιονόκρανο ορίζουμε το ανώτατο τμήμα του κίονα το οποίο υποβάσται το ακριβώς από πάνω επιστύλιο του οικοδομήματος.

Ο πρώτος κορινθιακός κίονας δέσποσε στο ναό του Επικούρειου Απόλλωνα στις Βάσες Φιγαλίας. Ο ναός, που χτίστηκε από τον αρχιτέκτονα του Παρθενώνα, τον Ικτίνο, είχε τον κορινθιακό κίονα στο κέντρο της νότιας πλευράς της εσωτερικής κιονοστοιχίας του ναού. Στην Αθήνα, ξεχωρίζει στους κίονες του ναού του Ολυμπίου Διός.

Στη σημερινή Κόρινθο το μό-

νο κτίριο που φιλοξενεί κιονόκρανο του συγκεκριμένου αρχιτεκτονικού ρυθμού είναι το κτίριο της Εθνικής Τράπεζας.

Το κορινθιακό κιονόκρανο υιοθετήθηκε από αρχιτέκτονες σε όλο τον κόσμο με αποτέλεσμα να το συναντά κανείς από το θησαυροφυλάκιο της Ιορδανίας έως το κτίριο που στεγάζει το Ανώτατο Δικαστήριο της Ουάσιγκτον.

Η ΑΚΑΝΘΟΣ ΦΥΕΤΑΙ σε όλη την ελληνική επικράτεια και από περιοχή σε περιοχή αποκαλείται απερουνία, απούρανος, απρινιά, ματζούρα, μουτρούνα, τσουλαδίτσα, τσουλακίδα. Ένα φυτό με επτά διαφορετικές χαριτωμένες λαϊκές ονομασίες να κρύβει τόση δόξα!

Το γένος των ακάνθων, που είναι πολυετή φυτά, αποτελείται από 30 περίπου είδη με μεγάλα αγκαθωτά, λοβωτά φύλλα και όρθιες κυλινδρικές ταξιανθίες με λευκά και μοβ άνθη.

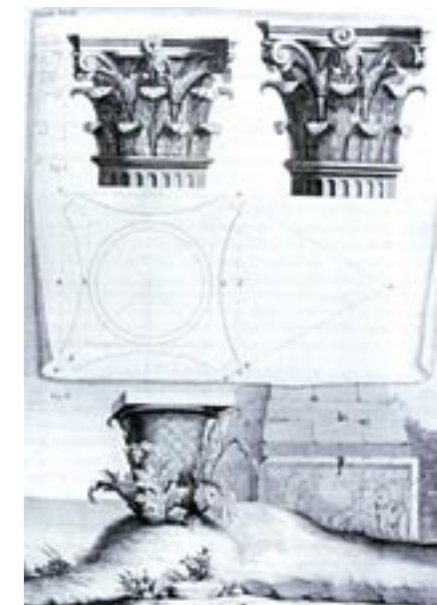
Σε περιοχές με μεγάλη ξηρασία και υψηλή θερμοκρασία τα φυτά ανθοφορούν από τα τέλη του χειμώνα, ενώ το καλοκαίρι μπαίνουν σε λήθαργο. Αναπτύσσονται ακόμη και σε φτωχά και ξηρά εδάφη, σε ηλιόλουστες ή ημισκιασμένες θέσεις. Καλλιεργούνται σε ομάδες, σε βραχόκηπους και γλάστρες. Πολλαπλασιάζονται με σπορά, διαίρεση και με μοσχεύματα ριζών το χειμώνα. Εκτός από την απαλή ακάνθο (*Acanthus mollis*) άλλο ένα ακόμη διαδεδομένο είδος είναι η ακανθώδης ακάνθος (*Acanthus spinosus*). Έχει αγκαθωτά φύλλα και λογχοειδή αγκάθια ανάμεσα στα άνθη της και το ύψος του άνθους της φτάνει μέχρι περίπου στα 70 εκατοστά. Ο κορινθιακός ρυθμός, λοιπόν, ο πιο διακοσμητικός από τους τρεις ρυθμούς της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής, χρωστά την ύπαρξή του στην ακάνθο.

Αυτό, αν μη τι άλλο, επιβεβαιώνει ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερος καλλιτέχνης από την ίδια τη φύση, που διαρκώς μετασχηματίζει, προσαρμόζει, μεταλλάσσει με σοφία μορφές επί εκατομμύρια χρόνια, μέχρι να «βρει» την τελειότητα. Μελετώντας τη φύση ένας καλλιτέχνης μπορεί να τη μετασχηματίσει με το δικό του τρόπο σε τέχνη.

Μην ξεχνάμε πως, κατά τον Αριστοτέλη, σκοπός της τέχνης δεν είναι να αναπαραστήσει την εξωτερική εμφάνιση των πραγμάτων αλλά την εσωτερική τους σημασία. Αυτή την εσωτερική σημασία (αξία) απέδωσε και ο Καλλιμάχος μετασχηματίζοντας το καλάθι με τους άκανθους σε κιονόκρανο. ■

Τιμώντας το Έτος Βιοποικιλότητας, εστίασαμε στη Βιοποικιλότητα της Ακρόπολης. Συνεχίζοντας το σχετικό αφιέρωμα του προηγούμενου τεύχους του GEO αναδεικνύουμε όσα «ανακαλύψαμε» στον Ιερό Βράχο.

Κορινθιακό κιονόκρανο στο Πάνθεον της Ρώμης. Υπήρξε τόσο δημοφιλές ώστε το συναντάμε από το θησαυροφυλάκιο της Ιορδανίας έως το Ανώτατο Δικαστήριο της Ουάσιγκτον.